

ELEKTRON TIJORAT, LOGISTIKADA MOLIVAVIY BOSHQARUV: GLOBAL TENDENSIYALAR

Adolat Djaxangirshayevna Pulatova

Institut " International School of Finance and Technology ", kafedra " Biznes Boshqaruv"
o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Elektron tijorat nima bilasizmi? Global tendensiyalarchi? Zamon zayli bilan talablar, insonlarning bozorga nisbatan qarashlari ham o'zgarmoqda. Bugungi maqolamizda electron tijorat va uning avzalliklari, logistikada moliyaviy boshqaruv hamda global tendensiyalarga to'xtalamiz.

Kalit so'zlar: Elektron tijorat to'g'risida qonun, axborot tizimlari, Amazon, Uzum, Lgistika, moliyaviy boshqaruv

Eng avvalo elektron tijorat haqida malumotga ega bo'lsak. Elektron tijorat bu internet orqali savdo-sotiq amaliyotlarini tashkil etishdir. Electron tijoratga internet auksion va Amazon internet do'konlarini misol qilishimi mumkin. Elektron tijorat O'zbekiston Respublikasining "Elektron tijorat to'g'risida" gi 2004 – yil 29 – aprelda 613-II son Qonuni bilan belgilangan va shu Qonunga muvofiq amalga oshiriladi. Mazkur qonunning 3-moddasida electron tijoratga " Axborot tizimlaridan foydalangan holda tuziladigan shartnomaga muvofiq amalga oshiriladigan mahsulotlar oldi sottisi" deya ta'rif berilgan. Elektron tijoratning an'anaviy tijorat ya'ni savdo turidan bir necha avzalliklari mavjud. Quida elektron tijoratning avzallik tomonlarini sanab o'tamiz:

- Xaridor o'ziga qulay vaqt, joy va tezlikda mahsulotni tanlash va sotib olish imkoniyatiga ega bo'ladi;

- Savdo-sotiq faoliyatini ish faoliyati bilan birga parallel ravishda, ya'ni ishlab chiqarishdan ayri bo'lmagan holda olib boorish imkoniyatiga ega bo'ladi;

- Ko'p sonli haridorlarning bir vaqtning o'zida bir necha firmalarga murojat wila olishi va xaridorlarning aloqa vositalari yordamida sotuvchilar bilan muloqotda bo'lish imkoniyati bo'ladi;

- Kerakli mahsulotlarni tezlikda izlab toppish va shu mahsulotlari bor firmalarga murojaat qilishda texnik transport vositalaridan samarali foydalanish, mahsulotlarni bir joyga

yig'ish va ularni sotib olishda aniq manzillarga murojat qilish orqali ortiqcha vaqt va harajat kamayadi;

- Xaridorning yashash joyi, yoshi va sog'lig'idan qat'it nazar barcha bilan teng huquqli mahsulot sotib olishi imkoniyti;

- Jahon standartlariga mos tovarlarni tanlash va sotib olish imkoniyati;

Elektron tijoratda muhim bo'lgan savdo prinsipi. A-rasm

Logistika kompaniyalari uchun korporativ moliyaviy menejmentning iqtisodiy ahamiyati uning iqtisodiy barqarorligini oshirish, investitsion kredit olish imkoniyatini osonlashtirish, moliyaviy-sanoat integratsiyasi risklarini boshqarish va samarali moliyaviy va boshqaruv hisobi amaliyotlari orqali raqobatbardoshlikni oshirishdagi asosiy roli hisoblanadi. Moliyaviy menejment iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydigan strategik ustuvorliklarni yaratishni qo'llab-quvvatlaydi. Logistika korxonalarining iqtisodiy barqarorligini boshqarishning asosiy maqsadi samarali va barqaror rivojlanishning iqtisodiy ko'rsatkichlari ta'minlangan holda xavfsiz ishlash uchun shart-sharoitlarni yaratishdir. Bunda elektron tijoratning naqadar qulayligi ko'rinib turibdi. Moliyaviy boshqaruv xorijiy mamlakatlarda strategik qarorlar qabul qilish va bozorni kengaytirish tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash uchun muhim ma'lumotlar va tahlillarni taqdim etadi. Har tomonlama moliyaviy baholash, bozor imkoniyatlarini baholash va investitsiya xatarlarini baholash orqali kompaniyalar yangi bozorlarga kirish, xizmat ko'rsatish takliflarini kengaytirish yoki strategik sheriklik va ittifoqlar tuzish bo'yicha asosli qarorlar qabul qilishlari mumkin. Elektron tijorat bilan bog'laydigan bo'lsak, xalqaro standartlar o'rganilgan holda, dunyo bozori bilan raqobat qila oladigan Tovar va mahsulotlar bilan shartnoma tuzish va ularni bir yerga to'plash, electron savdo-sotiq amallari yordamida esa ularni sotish mumkin. Bunda Tovar karakteristikasi va jahon bozorida o'rnini ko'rsata bera olish, sifat va yetkazib berishdagi qulaylik orqali mahsulotni tez, sifatli va keng qamrovda sotishga erishish mumkin. Bunda elektron tijoratning avzalligi an'anaviy do'konlar kabi hudud bilan

chegaralanmasganligidir. Amazon, Uzum, Alibaba kabi electron tijorat bilan shug'ullanuvchi savdo brendlari bunga yaqqol misol.

Endi keeling electron tijoratni yaxshilashingiz uchun 5 ta logistik harakatlar ketma ketligini keltirib o'tsak:

1. Zaruriy Tovar mahsulotlarini aniqlang, hozirgi kunda ommabop savdo mollari va xaridlar bo'yicha malumotlarga ega bo'lish uchun oldingi savdo malumotlarini mavsumlar bo'yicha o'rganib chiqing. Mahsulot yetishmovchiligidan saqlaning.

2. Moslashuvchanlikni qo'shing. Jarayon va resurslaringiz talab va bozordagi o'zgarishlarga oson moslasha olishiga ishonch hosil qiling.

3. Yetkazib berishning turli variantlarini o'rganing. Yetkazib berishga global talab oshgani sayin tariflar ham, qo'shimcha to'lovlar ham oshadi.

4. Yetkazib berish tezligini oshiring va Yo'nalishlarni optimallashtirish va mijozlarni buyurtma holati haqida xabardor qilishni yaxshilash uchun yangi texnologiyalardan foydalaning.

5. Qaytarish jarayonini soddalashtiring. Mijozlarning qoniqish darajasini oshirish va moliyaviy yo'qotishlarni kamaytirish uchun samarali daromadni boshqarish tizimini ishlab chiqing.

Xulosa qiladigan bo'lsak electron tijorat bugungi kunda eng qulay xaridlar markaziga aylanib bormoqda. Va logistika jihatdan yondashgan holatda electron tijoratning moliyaviy boshqaruvini jahon bozori bilan teng raqobat qila oladigan mahsulotlar va tizimlar orqali olib boorish yanada samarali bo'ladi. Bunda mahsulot sotib olish va qaytarish tizimlarini mukammal ishlab chiqish orqali savdoni tez surada orttirish imkoniyati mavjud. Albatta electron yokida an'anaviy tijoratga qo'l urishdan oldin eng avvalo bozor va undagi talab holati tarixini mavsumlar kesimida o'rganib chiqish tadbirkor uchun rejali ish olib boorish va har mavsumga oldindan tayyor bo'lish imkonini beradi. Va qoldiq mahsulotlar bo'lmasligini taminlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. [https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/07/26/NamDU-ARM-11571-G lobal strategiya boshqaruv va axborot tizim lari 80PEV8N.pdf](https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/07/26/NamDU-ARM-11571-Global%20strategiya%20boshqaruv%20va%20axborot%20tizim%20lari%2080PEV8N.pdf)
2. Volodymyr, Panchenko. (2022). Management of Economic Sustainability of Logistics Enterprises. Business Inform, 9(536):60-66. doi: 10.32983/2222-4459-2022-9-60-66
3. [https://www.researchgate.net/publication/381382539 LOGISTIK KOMPANIYLAR KORPORATIV MOLIYAVIY BOSHQARUVINING IQTISODIY AHAMIYATI](https://www.researchgate.net/publication/381382539_LOGISTIK_KOMPANIYLAR_KORPORATIV_MOLIYAVIY_BOSHQARUVINING_IQTISODIY_AHAMIYATI)
4. <https://rgsbm.uz/uploads/docs/e439f046231ba722edd18d69ba2feb74.pdf>